10.5.2021

Eduskunnan talousvaliokunnalle
tav@eduskunta.fi

Asia: HE 40/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Viite: *asiantuntijakuuleminen 11.5.2021*

Suomen Kiertovoima ry *(jäljempänä KIVO)* kiittää talousvaliokuntaa kutsusta tulla kuultavaksi hallituksen esityksestä HE 40/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia, ympäristönsuojelulakia, kemikaalilakia ja rikoslakia. Osa muutoksista, etenkin jätelakiin ehdotetut muutokset, ovat välttämättömiä EU:n jätesäädöspaketin täytäntöön panemiseksi. Osa muutoksista johtuu kansallisista tarpeista kehittää jätehuoltoa vastaamaan paremmin muutostarpeita, joita on tunnistettu eri asiantuntijaselvityksissä.

Jätelaissa ja sen nojalla annettavissa asetuksissa säädettäisiin uusista jätteiden kierrätystä ja erilliskeräystä koskevista tavoitteista ja velvoitteista.

Kunnan järjestämisvastuulla olevien erilliskerättävien jätteiden kuljettamisen osalta ehdotetaan nykyisen lain mahdollistaman kaksoisjärjestelmän lakkauttamista ja siirtymistä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen.

Jätelaissa säädettäisiin myös pakkausten tuottajien ja kuntien yhteistoiminnasta asumisessa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräyksestä

KIVO keskittyy lausunnossaan seuraaviin asioihin:

1. *Jätelain uudistuksen taustalla olevan tutkitun tiedon hyödyntäminen*
2. *Jätehuollon kokonaisuuden hallinnan merkitys*
3. *Jätteiden kuljettaminen osana jätehuollon kokonaisuutta*
4. *Yksittäiset pykäläkommentit*
   - *4.1. Kunnan vastuulla oleva jätehuolto*
   - *4.2. Tuottajavastuu ja juomapakkaukset*
5. *Siirtymäsäännökset*

Edellä mainittuihin seikkoihin viitaten KIVO lausuu seuraavaa:

1. Jätelain uudistuksen perustuttava tutkittuun tietoon ja kokonaisuuden hallintaan

Jätelakiuudistusta on valmisteltu pitkään ja sen **taustalla on lukuisia asiantuntijaselvityksiä ja tutkittua tietoa**. Suomen jätehuoltojärjestelmän pullonkaulat tunnistettiin selvimmin Euroopan komission vuonna 2018 teettämässä niin kutsutussa varhaisvaroitus -selvityksessä, jonka Euroopan komissio kohdensi

kaikkiin niihin jäsenmaihin, jotka eivät olleet saavuttamassa vuodelle 2020 asetettuja yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteita. Suomi oli yksi neljästätoista EU-maasta.

Euroopan komission varhaisvaroitusselvityksen jälkeen Suomen ympäristökeskuksen ja muiden riippumattomien tutkimuslaitosten johdolla tehtiin syvemmälle menevä selvitys *Yhdyskuntajätteen kierrätyksellä vauhtia kiertotalouteen – JÄTEKIVA.* Sen tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten Euroopan komission varhaisvaroitus -hankkeen ehdottamia yhdyskuntajätteen kierrätystä lisääviä toimia voidaan toteuttaa Suomen oloihin ja lainsäädäntöön sopivalla tavalla. Selvitys kuuluu valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaan (VN TEAS).

Nämä selvitykset olivat myös ympäristöministeriön jätelain uudistamista valmistelevan työryhmän työn (02/2019–09/2019) perustana.

Jätelakiuudistusta valmisteltiin pitkään tutkittuun tietoon ja asiantuntijaselvityksiin perustuen. Tämän pohjalta hallitus antoi **viime keväänä lausuntokierrokselle jätelakiesitysluonnoksen (VN/538/2019), joka oli tarkkaan harkittu keskeisten elementtien muodostama kokonaisuus**. Sen toisiaan tukevat elementit olivat:

1. **Hyötyjätteiden erilliskeräysvelvoitteet** ja velvoitteiden täytäntöönpano jäteasetuksen tasolle
    - **Huom!** Yhdyskuntajätteiden erilliskeräysvelvoitteet tulisivat koskemaan asumisessa syntyvien jätteiden lisäksi *myös elinkeinoelämän toimijoita*. Muistettava, että elinkeinoelämällä itsellään on vastuu omasta jätehuollostaan. Toisin sanoen se ei ole kuntavastuun piirissä.

2. **Kuntien ja pakkaustuottajien yhteistoimintavelvoite** kuluttajapakkausten keräämisen järjestämisestä **asuinkiinteistöiltä** (§ 49 a-c)
    - **Huom!** Elinkeinoelämän toimijat järjestäisivät jätteiden keräyksen ja kuljetuksen jatkossakin itse tilaamalla palvelut yksityisiltä jätehuoltoyrityksiltä

3. **Kunnan järjestämään kuljetusjärjestelmään siirtyminen kiinteiden jätteiden eli *seka*-, *bio*- ja *pakkausjätteiden* osalta** (lietteiden kuljetus olisi jätelakityöryhmän ehdotukseen perustuen siirretty kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmään tietyin poikkeuksin) (§ 36)
    - **Huom!** *Kunnan järjestämään kuljetukseen olisi siirretty vain asumisessa syntyvät jätteet.* Elinkeinoelämän jätehuolto pysyisi edelleen yksityisten toimijoiden käsissä.

4. **Yhden pakkaustuottajayhteisön malli** (§ 62) järkiperäistämään pakkausjätehuollon järjestämistä

Edellä mainittu kokonaisuus oli rakennettu tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla yhdyskuntajätteiden **kierrätysasteen nostamista ja jätehuollon parempaa hallintaa** eli juuri sitä mihin jätelain uudistuksella alun perin pyrittiin. Asiantuntijaselvityksissä oli käynyt selvästi ilmi, että nykyinen jätteenkuljetusmalli,

jätehuollon vastuut ja toiminta on pirstaloitunut tavalla, joka aiheuttaa tehottomuutta ja heikentää kierrätystavoitteisiin pääsemistä.
Kuntavastuullisen jätehuollon kokonaisuuden merkitystä ja etenkin siihen liittyvän jätteenkuljetusten järjestämistä on jo pitkään pyritty horjuttamaan moninaisilla mielikuvilla, peloilla ja tarkoitushakuisilla selvityksillä. **On tärkeää, että jätehuollon kehittäminen perustuu objektiivisiin ja riippumattomien tahojen tuottamiin selvityksiin.**

2. Hallituksen esitys rikkoo tarkkaan harkitun jätehuollon järjestämisen kokonaisuuden

Hallitus päätyi lausuntokierroksen jälkeen muuttamaan esitysluonnosta jätteiden kuljetuksen osalta tavalla, joka rikkoi esitysluonnoksenmukaisen, erittäin tarkkaan harkitun ja perustellun kokonaisuuden, jossa yhdenkin elementin muuttaminen aiheuttaisi vaikeuksia jätehuollon kokonaisuuden hallinnalle ja jätelain tavoitteiden saavuttamiselle.

Hallituksen esittämässä ratkaisussa nykyisen jätelain mahdollistama kuljetusten kaksoisjärjestelmä jäisi voimaan asumisessa syntyvien sekajätteiden kuljetuksessa sekä lietteissä, mutta bio- ja pakkausjätteiden keräys- ja kuljetus kotitalouskiinteistöiltä sekä kunnan hallinto- ja palvelutoimintojen osalta siirrettäisiin kunnan järjestämään kuljetukseen. **Askel yhdyskuntajätteiden kuljetuksen tehostamiseksi on sinänsä oikean suuntainen mutta riittämätön.**

Tehtäessä em. poliittinen ratkaisu hallituksen esityksen antamiseksi, on unohdettu, että **jätehuolto on kokonaisuus**, johon *jätteen kuljetus tukitoimintona* kuuluu. Perustuslakivaliokunta lausui nykyisen jätelain säätämisen yhteydessä (PeVL 58/2010 vp) kunnan järjestämästä jätehuollosta ja operatiivisesta jätehuoltotehtävien kokonaisuudesta mm. seuraavaa:

> *Kunnan vastuu yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä toteuttaa ympäristöperusoikeuteen ja yhdenvertaisuusperiaatteeseen palautuvia tavoitteita varmistaa asianmukainen jätehuolto ja jätehuoltopalvelujen saatavuus.*
>
> ***Kunnan jätehuoltotehtävät muodostavat laajan operatiivisten jätehuoltotehtävien kokonaisuuden, jota on pidettävä perustuslain (§ 124) tarkoittamana julkisena hallintotehtävänä.***

Jätehuollon operatiivinen kokonaisuus asumisessa syntyvän jätteen osalta tarkoittaa lajitteluun ohjaamista sekä jätteiden keräyksen, kuljetuksen, kierrätyksen ja hyödyntämisen järjestämistä sekä loppusijoittamista.

Jäljempänä kuvataan mitä sekajätteiden kuljetusjärjestelmän irrottaminen kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen kokonaisuudesta tulisi aiheuttamaan.

Jätteiden kuljettaminen osana jätehuollon järjestämistä

Yhdyskuntajätehuollon sääntelyn tärkeimpiä tehtäviä on **jätehuollon järjestyminen ympäristön ja terveyden kannalta turvallisella tavalla**. Kuten eduskunnan

ympäristövaliokunta on mietinnössään (YmVM 23/2010 v s.9) todennut, on yritystoiminnan edistäminen suhteessa tähän toissijaista. Jätehuolto on osa yhteiskunnan perusinfraa ja välttämättömyyspalvelu, jonka järjestämisessä tulee olla jatkossakin julkinen vastuutaho eikä sitä voi jättää yksin markkinoiden hoidettavaksi.

Laaja **kunnan jätehuollon järjestämisvastuu takaa sen, että jätehuoltopalvelut turvataan myös harvaan asutuilla seuduilla**, joissa yksityisiä jätteenhuoltopalveluja ei ole riittävästi. **Kunnan jätehuoltovastuussa on kyse sille kohdistetusta lakisääteisestä velvollisuudesta ja järjestämisvastuusta**.

Maissa, joissa kunnan jätehuollon järjestämisvastuu on laajempi kuin Suomessa, kuten Ruotsissa sekä Tanskassa, yhdyskuntajätteiden kierrätysaste on Suomea korkeampi. Maaesimerkit myös osoittavat, että maissa, joissa kuntavastuun osuus jätteistä on kapea, yhdyskuntajätehuollon kokonaisuus on kehittymätön. Irlannissa esimerkiksi yhdyskuntajätehuollon keräilyn ja kuljetuksen jääminen markkinaehtoisen palvelutarjonnan varaan on johtanut puutteisiin ympäristönsuojelun tasossa.

Ympäristöministeriön jätelakityöryhmä, joka valmisteli jätelakiuudistusta, tarkasteli kuljetusjärjestelmäkysymystä myös siltä osin, mitä sääntelymuutoksia kiinteistön haltijan jätteenkuljetus-järjestelmässä tarvittaisiin, jotta voitaisiin varmistaa jätelain säännösten noudattaminen ja toteuttaa kierrätyksen lisäämiseksi tarvittavia uusia ohjauskeinoja.

Työryhmä tarkasteli myös vaihtoehtoa, jossa nykyinen kaksoisjärjestelmä kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa säilytettäisiin, mutta tiukennettaisiin jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuksia ja säädettäisiin niiden laiminlyöminen rangaistavaksi, jotta voitaisiin hallitusohjelmaan kirjatun mukaisesti *varmistaa lain noudattaminen kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa*. Lisäksi tarkasteltiin sitä, että kunnan velvoitetta seurata ja valvoa kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta täsmennettäisiin.

Työryhmä kuitenkin päätyi seuraavaan johtopäätökseen (jätelakityöryhmän mietintö, sivu 76)

> ”*Työryhmä katsoo, että hallituksen ohjelman edellyttämä **jätelain säännösten noudattaminen voidaan varmistaa kiinteän jätteen osalta vain luopumalla kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta**. Muut lainsäädännölliset keinot toimisivat vain osittain ja johtaisivat yrityksiin kohdistuvan hallinnollisen taakan ja kunnan jätehuoltoviranomaisen ja valvontaviranomaisten (kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) resurssitarpeen merkittävään lisääntymiseen. Työryhmässä tehtyjen tarkastelujen ja hallituksen ohjelman kirjauksen pohjalta **työryhmä ehdottaa, että nykyisestä kaksoisjärjestelmästä kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetuksessa luovuttaisiin**.*

Hallituksen esitys sivuuttaa näiltä osin jätelakiuudistuksen valmistelun asiantuntijaselvitykset sekä ympäristöministeriön jätelakityöryhmän mietintöön kirjatun ehdotuksen, joka olisi tähdännyt kunnan järjestämään jätteiden kuljetukseen siirtymisen kiinteissä jätteissä. Ympäristöministeriön jätelakityöryhmän ehdotukseen

oli kuitenkin leivottu sisään kompromissi, jossa lietteet olisivat siirretty kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmään.

Sekajätteiden jääminen kaksoisjärjestelmän piiriin aiheuttaa ongelmia järjestää alueen kotitalouksien jätehuolto kokonaisuutena niillä alueilla, joissa on vielä käytössä kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmä.

4. Yksittäiset pykäläkommentit

4.1. Kunnan vastuulla oleva jätehuolto (luku 5)

§ 35 – Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

Jätelakiuudistuksessa ei puututa voimassa oleviin jätehuollon vastuisiin mutta lisääntyvän jätteiden erilliskeräyksen johdosta esitys selkeyttää vastuita monilta osin. Voimassa olevan **jätelain mahdollistama jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmä on tunnistettu kunnallisen jätehuoltojärjestelmän kehittämisen kiperimmäksi ongelmaksi**.

Kaksoisjärjestelmään kytkeytyvä kuljetusten järjestämisen epäyhtenäisyys on puolestaan vaikeuttanut olennaisesti jätelain muutosten valmistelun yhteydessä toteutetuissa selvityksissäkin tunnistetusti kierrätystavoitteisiin pääsemistä ja aiheuttanut kohtuutonta hallinnollista kuormaa jätehuoltoviranomaisille, kunnille ja tuomioistuimille.

KIVOn kantana on, että jätelakiuudistus tulee toteuttaa siten, että kaikkien kiinteiden jätteiden, ml. sekajätteiden, osalta luovutaan kokonaan kiinteistönhaltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kuten keväällä 2020 lausuntokierrokselle tulleessa jätelakiesitysluonnoksessa (VN/538/2019) tarkoitettiin.

<u>Perustelut kaksoisjärjestelmän poistamiseksi:</u>
KIVO katsoo, että jätteenkuljetusten kaksoisjärjestelmästä luopuminen on välttämätön edellytys jätehuollon kokonaisvaltaiselle kehittämiselle sekä yhdyskuntajätteiden kierrätystavoitteisiin pääsemiseksi.

Tehdyissä **asiantuntijaselvityksissä** (esimerkiksi Suomen Ympäristökeskuksen tuottama ”JÄTEKIVA”) **on myös todettu, että ainoastaan kunnan järjestämässä kiinteän jätteen kuljetuksessa** kunnan on mahdollista toimeenpanna erilliskeräysvelvoitteet kattavasti, tehokkaasti ja kasvavan logistiikan ympäristövaikutukset minimoiden, hyödyntäen kaikkia käytettävissä olevia keinoja. Näitä keinoja ovat muun muassa:

- *lajitteluun kannustava jätetaksa,*
- *keräysmenetelmien, kuten yhteis- ja monilokerokeräyksen laaja ja systemaattinen kehittäminen sekä hyödyntäminen,*
- *jätteenkuljetusten logistiikan kokonaisvaltainen suunnittelu sekä*
- *kuntien ja tuottajien pakkausjätteiden keräyksen yhteistyöhön liittyvän tuottajien maksaman korvauksen päätyminen kuntalaisten hyväksi* direktiivin mukaisesti.

KIVOn näkemyksen mukaan **kaksoisjärjestelmästä luopuminen olisi alan kehittymisen ja toimijoiden yhteistyön kannalta välttämätön ja toimintaympäristöä selkiyttävä sekä vakauttava muutos.**

KIVOn näkemyksen mukaan hallituksen esityksen mukainen ehdotus, jossa sekajätteet ja lietteet jäävät kaksoisjärjestelmän piiriin, ei tule poistamaan nykyiseen sääntelymalliin liittyvää hallinnollista taakkaa. Kunnissa tehtävät kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmän pysyttämistä koskevat jätelakiin perustumattomat päätökset kumoutuvat toistuvasti ylemmissä oikeusasteissa ja palautuvat pitkän oikeuskäsittelyn jälkeen takaisin lautakuntatasolle uudelleen tarkasteltavaksi. Näistä on joillakin alueilla muodostunut ikiliikkuja, sillä valituskierrokselle (hallinto-oikeus, korkein hallinto-oikeus) päätyy toistuvasti samassa asiassa tehtyjä jätelain vastaisia päätöksiä.

Toistuvat kuljetusjärjestelmäpäätökset, niihin liittyvät selvitykset ja jatkuvasti meneillään olevat valitusprosessit ovat aiheuttaneet monien jätelaitosten toiminta-alueilla kohtuutonta työtaakkaa ei pelkästään edellä kuvatun mukaisesti hallintotuomioistuimille mutta myös kuntien viranomaisille ja kuntien jätelaitoksille. Kuljetusjärjestelmäkysymykseen kohdennetut resurssit ovat aina poissa kokonaisvaltaisesta kuntavastuullisen jätehuollon kehittämisestä ja olleet omiaan aiheuttamaan järjestelmän pirstaloituneisuutta ja tehottomuutta. On kuvaavaa, että niissä jätelaitoksissa, joiden toiminta-alueilla on ollut pitkään käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus, on voitu keskittyä aidosti kierrätyksen ja muun jätehuollon kehittämiseen. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, Pirkanmaalla, Etelä-Karjalassa, Etelä-Pohjanmaalla, Jyväskylässä sekä Kuopiossa ja muualla Savo-Pielisen jätelautakunnan alueella on laajennettu voimakkaasti kierrätettävien hyötyjätteiden erilliskeräystä. **Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen ansiosta keräys on myös saatu järjestettyä käytännössä kustannustehokkaasti ja toimivasti ja logistiikasta aiheutuvat ympäristöhaitat minimoiden**.

KIVO muistuttaa, että vain **kunnan järjestämä jätteenkuljetus takaa tasapuolisen ja kohtuullisen jätehuoltopalvelun hinnoittelun ja parantaa jätteenkuljetus-palvelujen saatavuutta** kaikkialla Suomessa. KIVO on yhdessä Kuntaliiton kanssa selvittänyt, että 26%:ssa kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmän kunnassa toimii tällä hetkellä vain yksi yritys, joka tarjoaa kotitalouksille jätteiden keräys- ja kuljetuspalvelua (= yksityinen monopoli). Tämä **kiinteistönhaltijan jätteenkuljetusjärjestelmämalliin liittyvä markkinoiden toimimattomuus estää asukkaiden tasapuolisen kohtelun** palvelujen saatavuuden ja laadun sekä jätehuollon kustannusten osalta. Sekajätteen kaksoiskuljetusjärjestelmän säilyttäminen palvelee vain monopoliasemassa toimivien jätteenkuljetusyritysten etuja.

KIVOn tietojen perusteella **viranomaisrekisterien ylläpitäminen ja sen avulla tehtävä seuranta ja valvonta on merkittävästi työläämpää ja tehottomampaa niiden jätelajien ja/tai alueiden osalta, joissa on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus**, verrattuna kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Joillakin kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen alueilla kuljetustietojen saamisessa on havaittu jatkuvia ongelmia, jolloin seurantaa ei käytännössä pystytä toteuttamaan. Asianmukaiseen jätehuoltoon liittymättömät kiinteistöt ja

jätehuoltomääräysten noudattamatta jättäminen heikentävät jätehuollon yleistä toimivuutta. Kiinteistön haltijan järjestämän **sekajätteen jätteenkuljetuksen säilyttäminen heikentääkin olennaisesti esimerkiksi liittymisvelvollisuuden, jätehuoltomääräysten ja erilliskeräysvelvoitteiden noudattamisen seurannan mahdollisuuksia**.

KIVO muistuttaa, että vastoin kuljetussektorin luomaa mielikuvaa, kunnan järjestämään kuljetukseen siirtyminen ei miltään osin vähennä tai kavenna alan yksityisten pk-yritysten liiketoimintamahdollisuuksia – päinvastoin, **kuntaurakoiden kilpailuttaminen tarjoaa lisää vakaita työmahdollisuuksia niin uusille kuin jätealalla jo toimiville yrityksille**. Väite, että kunnan julkisena hankintana järjestämät jätteenkuljetukset valuisivat vain kolmelle suurelle (tarkoittaen yhtiöitä: Lassila&Tikanoja, Remeo, Urbaser) toimijalle, on paikkaansa pitämätön. Tällä hetkellä *kunnan järjestämän kuljetuksen alueilla pk-yritysten osuus on 44 %* ja *kiinteistönhaltijan järjestämän kuljetuksen alueilla jopa alempi eli 42 %*.

Viimeaikaisissa jätekuljetushankinnoissa on lisäksi ollut selkeä trendi, että **pk-yritykset ovat voittaneet enemmän kuljetuksia verrattuna kolmeen suureen** valtakunnalliseen toimijaan nähden. Esim. kahden viime vuoden trendi:

Vuosi	**2019**	**2020**
Kilpailutuksia kpl	52	73
3 suurta yritystä voitti %	50,8 %	46,8 %
pk-yritykset voittivat	49,2 %	53,2%

Julkisen hankinnan kautta kuljetusmarkkinoita pystytään tervehdyttämään ja kehittämään aikaansaamalla luonnollista kilpailua, mikä puolestaan varmistaa, että kotitalouksien maksamat hinnat välttämättömyyspalvelusta pysyvät kohtuullisina ja tasapuolisina eri puolilla Suomea asuville.

Kuntasektorilla (KIVOn jäsenet) on parhaillaan menossa parhaiden jätteenkuljetusten kilpailutuskäytäntöjen kehittäminen. Kehittämishankkeen tavoitteena on varmistaa erityisesti pienten yritysten osallistuminen kuntien järjestämiin jätteenkuljetusten urakoiden kilpailutuksiin. KIVO toteaa, että yksityisen sektorin ja kuntasektorin yhteistoiminta on monilla alueilla jo nyt erittäin tiivistä.

KIVO katsoo tarpeelliseksi huomioida myös sen, että koko **jätelain muutoskokonaisuus tulee lisäämään merkittävästi liiketoimintamahdollisuuksia yksityisille jätealan yrityksille** myös asumisen jätehuollon ulkopuolella. Kiinteistöjen jätteenkuljetusten määrä tulee kasvamaan uusien hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoimintaan kohdistuvien erilliskeräysvelvoitteiden myötä. Uudet esitysluonnoksessa esitetyt jätelain velvoitteet synnyttäisivätkin kokonaisuutena paljon uusia työpaikkoja ja työmahdollisuuksia yrityspuolelle erilliskeräysvelvoitteiden lisääntyessä merkittävästi sekä kuntavastuullisessa jätehuollossa että sen ulkopuolelle lukeutuvissa toiminnoissa.

36 § - kunnan järjestämä jätteenkuljetus

KIVO pitää hyvinä ehdotukseen sisältyviä säännöksiä pk-yritysten erityisestä huomioinnista jätteenkuljetusten kilpailutuksissa sekä kilpailutuksiin osallistuvien yritysten tasapuolisesta kohtelusta. On myös **kuntien jätelaitosten vahva tahtotila, että jätteenkuljetusten kilpailutuksiin osallistuu mahdollisimman paljon kaikenkokoisia yrityksiä**. Alan keskittyminen myöskään vain muutamalle toimijalle ei ole asukkaan, yhteiskunnan eikä pk-sektorin toimijoiden etu.

KIVOn näkemyksen mukaan ehdotettu säännös ohjaa tarkoituksenmukaisella tavalla kuntien jätelaitosten jätteenkuljetuspalveluiden hankintaa hankintalainsäädännön ohella. Samalla se vahvistaa jo tehdyn työn merkitystä: **jätelaitoksissa on kuljetusurakoiden kilpailutuksissa jo nykyisin kiinnitetty erityistä huomiota pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksien turvaamiseen** urakka-alueiden kokoon ja ajoitukseen liittyvässä suunnittelussa sekä yrityksiin kohdistetussa urakoiden viestinnässä.

Siirtymäajat yhdessä 36 §:ssä esitetyn markkinakartoitusvaatimuksen sekä urakkajakoihin liittyvien vaatimusten sekä KIVOn vapaaehtoisen parhaisiin kilpailutuskäytäntöihin kytkeytyvän työn kanssa mahdollistavat pienillekin jätteenkuljetusyrityksille mahdollisuuden tutustua ja osallistua jätteenkuljetuspalveluiden julkiseen hankintaan, mikäli ne eivät ole aiemmin kilpailutuksiin osallistuneet.

37 § - Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus

Pykälää on muutettu viime vuoden keväällä esitetystä jätelakiesitysluonnoksesta (VN/538/2019) poiketen vastaamaan muutosta, jolla kuljetusten kaksoisjärjestelmä jää mahdollisuutena sekajätteissä ja lietteissä. Pykälän muuttaminen vastaamaan nykyisen kaksoisjärjestelmän vaatimuksia on sitä taustaa vasten looginen ja välttämätön.

KIVOn kanta on, että **mikäli kaksoisjärjestelmä päätettäisiin säilyttää sekajätteiden ja/tai lietteiden osalta hallituksen esityksen mukaisesti, olisi esityksen § 37 §:ään kirjatut kriteerit, jotka vastaavat nykyistä jätelakia, välttämättömät ja kannatettavat, sillä nykyisten kriteereiden osalta on jo olemassa runsaasti lainsäädännön soveltamista ohjaavaa oikeuskäytäntöä.** Kriteerien laajan uudistamisen myötä oikeudenkäyntien määrä tulisi mitä todennäköisimmin lisääntymään, mikä aiheuttaisi tarpeetonta hallinnollista taakkaa sekä kunnissa että tuomioistuimissa.

Kriteerit tulee ehdotuksen mukaisesti kohdistaa vain kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmään liittyvään päätöksentekoon, sillä kuntaan vastuullisena jätehuollon järjestäjänä, kohdistuu muualla jätelaissa (esim. § 34) velvollisuuksia, joiden tulee täyttyä asianmukaisen jätehuollon järjestämiseksi.

41 § - Jätteen luovuttaminen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueellisen vastaanottopaikkaan

KIVO pitää välttämättömänä 41 §:n 3.momenttiin kirjattua periaatetta, että kiinteistön haltija voi järjestää erilliskerättävän biojätteen ja pakkausjätteen

kuljetuksen vain ja ainoastaan silloin kun kiinteistö ei kuulu 15 § 3. momentin nojalla erilliskeräysvelvoitteiden piiriin tai kunnan 91§:n nojalla antamien jätehuoltomääräysten mukaan kiinteistöittäisen erilliskeräyksen piiriin.

Tällä **varmistetaan, että kunta pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan velvoiterajojen alle jäävien asuinkiinteistöjen vapaaehtoisuuteen perustuvan kunnan järjestämän erilliskeräyksen, jotta jätehuollon kokonaisuudesta saadaan mahdollisimman toimiva**. Mikäli tätä säännöstä ei olisi, johtaisi se logistisen kokonaisuuden hajoamiseen ja jätteenkuljetusten lisääntymiseen pientaloalueilla, mikä lisäisi kuljetusten haitallisia ympäristövaikutuksia sekä vaikuttaisi kielteisesti alueiden turvallisuuteen. Myös kunnan mahdollisuus monilokero- tai yhteiskeräyspalvelujen tarjoamiseen vaikeutuisi.

4.2. Tuottajavastuu (luvut 6 ja 7)

Kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoiminta pakkausjätteen erilliskeräyksessä on todettu hyväksi toimintatavaksi, jonka vakiinnuttamista lakisääteiseksi valtakunnalliseksi yhteistoiminnaksi kierrätystavoitteisiin pääsemisen ja kustannustehokkuuden näkökulmasta kannatetaan. **Pakkausjätteen kerääminen tiiviissä yhteistyössä pakkaustuottajien kanssa palvelee niin tuottajien, kuntien kuin asukkaidenkin etuja**.

Kuntien ja pakkaustuottajien yhteistoimintaa on pyritty jätelain valmistelun aikana kyseenalaistamaan yksityisen tahon (Lassila&Tikanoja) tilaamalla selvityksellä, jossa väitetään yhteistoimintaa valtiontukisäännösten vastaiseksi. Väitteet ovat kaukaa haettu, sillä kyse on kuntien lakisääteiseen jätehuollon järjestämisvastuuseen perustuvasta toiminnasta. Lisäksi pakkaustuottajat korvaavat kunnille vain pakkausjätteen keräämisestä ja kuljettamisesta aiheutuvat kustannukset jätedirektiivin säännösten mukaisesti, joten mukana ei ole tukielementtiä. On muistettava, että lisääntyvä pakkausjätteiden kerääminen ja kuljetus asuinkiinteistöiltä tulee hyödyttämään yksityistä kuljetussektoria, sillä kunnat järjestävät jätteiden keräyksen ja kuljetuksen avoimesti julkisina jätekuljetushankintoina, joihin yksityiset jätteenkuljetusyritykset voivat ottaa osaa.

§ 49 a – kunnan ja pakkausten tuottajan yhteistoiminta pakkausjätteen erilliskeräyksessä

Kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoiminnan kehittäminen pakkausjätteen erilliskeräyksessä on **olennaista kierrätystavoitteiden saavuttamisen kannalta**. Yhteistoimintavelvoite mahdollistaa nykyisen pakkausjätteiden kiinteistöittäisen erilliskeräyksen toimintamallin, jonka mukaisesti kunta jo monin paikoin järjestää pakkausten keräyksen asuinkiinteistöltä, laajentamisen koko Suomeen.

Pakkausjätteen keräämisen toteuttaminen tiiviissä yhteistyössä tuottajien kanssa **mahdollistaa paremman jätteiden keräämisen kokonaissuunnittelun ja tehokkaamman logistiikan hyödyntämisen**, joka palvelee niin tuottajien, kuntien asiakkaiden kuin yhteiskunnankin etuja. Kun kunnat järjestävät hallituksen esityksen mukaisesti biojätteen lisäksi pakkausjätteiden keräyksen, on mahdollista järjestää pakkausten lisäksi muiden **samaa materiaalia olevien tuotteiden yhteiskeräys**

(esimerkiksi muovipakkausten ja muiden muovien keräys sekä metallipakkausten ja kotitalouksien muun pienmetallin yhteiskeräys). **Vielä suurempi lisäarvo saataisiin, mikäli hallituksen esitystä muutettaisiin vastaamaan alkuperäisen jätelakiesitysluonnoksen kirjausta, että myös sekajätteet (§ 35) kuuluisivat kunnan järjestämän keräyksen ja kuljetuksen piiriin**. Myös uudet keräysmallit, kuten monilokerokeräys tai yhteiskeräys etenkin pientaloalueilta ja kierrätykseen ohjaaminen kannustavalla jätetaksalla edellyttävät sitä, että kunnat järjestävät pakkausjätteiden keräyksen kiinteistöillä.

Kuntien ja tuottajien toimiessa lakisääteisessä yhteistyössä pakkausjätteiden keräämisessä, tilanne on myös asukkaiden kannalta merkittävästi parempi, sillä **asukas saa kaikki jätehuollon palvelut yhdeltä toimijalta**, kunnan jätelaitokselta. Kunnan toteuttaessa pakkausjätteen kiinteistökeräyksen, mahdollistetaan kunnalle myös **jätehuollon kokonaisuuden tehokkaampi ohjaaminen ja seuraaminen**, mikä ei onnistu mallissa, jossa kunta ja tuottajat keräisivät kumpikin omalle vastuulleen kuuluvat jätelajit. **Tehokas logistiikka optimoi kuljetusmäärät- ja reitit, mikä vähentää kuljetusten aiheuttamia päästöjä**. Lakisääteisen yhteistyön malli mahdollistaa **kokonaisvaltaisen neuvonnan ja palveluntarjonnan** kiinteistöille: asukkaat voisivat olla kaikissa jätehuoltoon liittyvissä asioissa jatkossa yhteydessä kunnalliseen jäteyhtiöön, joka hoitaisi keskitetysti palvelut ja räätälöisi niitä sopiviksi kiinteistön kokonaisuuden sekä erilliskeräykseen kohdistuvat velvoitteet ja mahdollisuudet huomioon ottaen.

Lisäksi KIVO katsoo, että ehdotuksen mukainen malli varmistaa, että **tuottajilta saatava korvaus päätyy sellaisenaan alentamaan** asukkaiden suorittamia, pakkausjätteiden tyhjennyksistä aiheutuvia maksuja. Nykyisen jätteenkuljetusten kaksoisjärjestelmän jatkuessa olisi mahdotonta varmistaa, että korvaukset todella käytettäisiin siten, että niistä olisi hyötyä asukkaille.

Kunnat ja tuottajat ovat neuvotelleet 49 a §:ssä tarkoitetun sopimuksen lähes valmiiksi, mikä osoittaa osapuolten yhteistä tahtotilaa ja sitoutuneisuutta toteuttaa pakkausjätteiden kiinteistökohtainen keräys lain tarkoittamassa yhteistoiminnassa.

§ 49 b – Kunnille maksettavista korvauksista sopiminen ja pakkausten tuottajan kustannusvastuu

Ehdotetun säännöksen mukaan pakkausten tuottajayhteisön ja kuntien on valtakunnallisilla sopimuksilla sovittava korvauksista, jotka tuottaja maksaa kunnille pakkausjätteen erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta asuinkiinteistöiltä tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Lisäksi pykälässä ehdotetaan, että pakkausten tuottajan on sopimuksen seurauksena vastattava vähintään 80 prosentista pakkausjätehuollon kokonaiskustannuksista, jotka muodostuisivat pykälässä erikseen määritellyistä kustannuseristä. Tällä vastataan jätedirektiivin asettamaan velvoitteeseen tuottajien kustannusvastuusta mutta jätetään samalla vastuuta kunnille ja asukkaille, jotta niillä olisi kannuste sekä jätteen vähentämiseen että parempaan jätteiden lajitteluun, millä on suoria vaikutuksia jätehuollon järjestämisen aiheuttamiin kustannuksiin.

KIVO toteaa, että kuntien ja tuottajien yhteistoimintaa koskevat säännökset ovat välttämättömiä ja varmistavat, että tuottajien kiinteistökeräyksestä maksama korvaus päätyy asukkaiden hyväksi. Vastuutahojen (pakkaustuottajat, Kuntaliitto ja KIVO) yhteistyöneuvottelut ovat olleet hyvässä hengessä käynnissä koko jätelain uudistuksen ajan ja jatkuvat edelleen yhteistyösopimuksen ja siihen kuuluvien pakkauslajikohtaisten liitteiden viimeistelyllä.

5. Siirtymäsäännökset

EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpano on myöhässä. Se tarkoittaa myös direktiiveissä asetettujen kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi tarkoitetun ajan lyhenemistä, mikä aiheuttaa paineen käyttää suhteellisen lyhyitä siirtymäaikoja.

KIVO katsoo, että etenkin kuljetusjärjestelmän muutokseen ehdotetut lyhyet siirtymäajat ovat tarpeellisia, jotta kunnat ja kuljetusyritykset ehtivät valmistautua muutokseen. KIVO toteaa, että olisi järkevää synkronoida kuljetusjärjestelmän muutos uusien erilliskeräysvelvoitteiden toimeenpanon määräajan kanssa.

Helsingissä, 10.päivänä toukokuuta 2021

Suomen Kiertovoima ry – KIVO

Riku Eksymä
toimitusjohtaja